

Europautvalget

INFORMASJONSPAKKE FRA FAGGRUPPE PÅ EØS/EU

21. SEPTEMBER 2022

Det vises til innkalling til møte i Europautvalget, sendt 14. september. Møtet finner sted hybrid 21. september. Fra regjeringen stiller utenriksminister Anniken Huitfeldt digitalt. Stortingets faggruppe for EU/EØS-informasjon (utredningsseksjonen, stortingsbiblioteket og internasjonal avdeling) har utarbeidet nedenfor bakgrunnsinformasjon knyttet til sakene på dagsorden og andre relevante saker.

Utenriksministeren vil redegjøre for:

- Europeisk samarbeid om håndtering av Russlands krig mot Ukraina
- Resultater fra WTOs 12. ministerkonferanse
- Status forhandlinger om ny periode med EØS-midler og markedsadgang for fisk
- Sak i Oslo tingrett: PRA Group Europe AS mot Staten v/Skatteetaten

Andre saker

- Kommisjonspresidentens årstale

Rettsaker:

- Aktuelle rettsaker for møtet i EØS-komiteen 23. september

Utenriksministeren vil redegjøre for:

Europeisk samarbeid om håndtering av Russlands krig mot Ukraina

«Regjeringas posisjon har vært å stå sammen med EU og andre europeiske partnere i innsatsen for å hjelpe Ukraina og landene som nå mottar veldig mange fordrevne.» Det sa [utenriksminister Anniken Huitfeldt i europautvalget 8. juni i år](#). I sin [redegjørelse i Stortinget 3. mai i år](#) viste Huitfeldt til at det er et stort behov for sivil og humanitær bistand og sa at «Koordineringsbehovet er stort. EUs ordning for sivil beredskap (UCPM) har vært en effektiv kanal. Her deltar Norge gjennom EØS-avtalen.» Utenriksministeren viste også til at regjeringen har åpnet for at deler av EØS-midlene kan brukes i håndtering av ukrainske flyktninger i mottakerlandene.

[Statsminister Støre sa 1. juli](#) at Norge øker støtten til Ukraina med 10 milliarder kroner. I en [oversikt skriver regjeringen](#) at mye av dette vil bli gitt allerede i år. Den skriver videre at Norge så langt har bidratt med ca. 2,1 milliarder kroner til Ukraina og nabolandene som følge av Russlands krigføring. Dette omfatter både humanitær bistand og støtte til flyktningrespons i nabolandene, budsjettstøtte, samt støtte til ukrainske bønder. Norge har også gitt militær bistand til Ukraina. Dette har skjedd både i form våpen, militært utstyr og kjøretøy og bidrag til et fond. Fondet som ledes av Storbritannia, skal koordinere innkjøp og transport av forsvarsmateriell til Ukraina. Norge skal også bidra med militær opplæring i Storbritannia.

Innenfor EU-ordning for sivil beredskap er det blant annet gitt medisiner og medisinsk utstyr, men også materiell som telt og senger, sandsekker og brannskum samt eksperter. Det er gitt bistand både til Ukraina og til Moldova, Polen og Slovakia. Se ellers nærmere om ordningen i [informasjonspakken til møtet i Europautvalget 8. juni i år](#).

[Regjeringen skrev i en pressemelding 1. juni](#) at den hadde besluttet å ta imot sårede soldater fra Ukraina til medisinsk evakuering og behandling på norske sykehus. I pressemeldingen er det vist til at skadde soldater vil kunne tas imot som del av Norges bidrag gjennom UCPM og innenfor den tidligere besluttede rammen av 550 pasienter. [Dagbladet skrev 25. august](#) at Justis- og beredskapsdepartementet skal ha stanset beslutningen om dette i flere uker. Leder i kontroll- og konstitusjonskomiteen, Peter Frølich (H) sa til Dagbladet at han ikke ville utelukke at justisministeren kan ha brutt informasjonsplikten overfor Stortinget fordi hun ikke opplyste om dette da saken ble drøftet i vår. Mehl uttalte til [Dagsavisen i mai](#) at «Norge har ikke erfaring med medisinsk evakuering av sårede soldater fra en pågående konflikt. Det har vært behov for å sikre at det er innenfor regelverket også å inkludere sårede soldater i ordningen med medisinsk evakuering.»

Kontroll- og konstitusjonskomiteen ba ellers i et [brev av 7. juni til utenriksministeren](#) om en oversikt over bistandsanmodninger knyttet til krigen, når disse ble mottatt, hva de omfattet og informasjon om eventuelle purringer på slike anmodninger. [Utenriksministeren svar kom i et brev av 24. juni i år](#).

Etter invasjonen har EU innført svært omfattende restriktive tiltak rettet mot Russland og Hviterussland, borgere i disse landene og også mot de russiskokkuperte områdene i Ukraina. Dette omfatter i stor grad økonomiske tiltak, men også restriksjoner knyttet til handel med varer og tjenester generelt eller knyttet til bruk på spesielle områder. Regjeringen har sagt Norge i hovedsak vil følge EUs sanksjoner. EUs siste sanksjonspakke ble vedtatt 21. juli og [trådte i kraft i Norge 26. august i år](#). Utenriksminister Anniken Huitfeldt uttalte i forbindelse med dette at «Vi står igjen sammen med EU om sanksjonene mot Russland for å opprettholde presset på den russiske regjeringen og den listeførte eliten. Sanksjonene er en nødvendig reaksjon på Russlands brutale og uprovoserte angrep på Ukraina.» Se også [Utenriksdepartementets oversikt](#) over sanksjonene mot Russland per 1. september.

På noen områder har ikke Norge fulgt EU. I sin redegjørelse i Stortinget 26. april i år sa kultur- og likestillingsminister Anette Trettebergstuen at EU i sin sanksjonspakke har besluttet å blokkere mediene Russia Today og Sputnik. Statråden sa regjeringen har besluttet at dette ikke vil skje i Norge og viste til at *«Grunnloven § 100 setter svært høye krav for å kunne innskrenke ytringsfriheten, og per i dag er det vanskelig å se at disse aktørene utgjør en slik trussel mot grunnleggende samfunnsinteresser i Norge at det kan forsvare forhåndssensur gjennom generelt forbud.»*

Norge har også videreført fiskerisamarbeidet med Russland. I [en tale 30. august i år viste utenriksminister Anniken Huitfeldt](#) til at dette er viktig for å bevare fiskebestanden og at det bidrar til å opprettholde stabilitet i nord. Samarbeidet omfatter forskning, regulering og kontroll. Russiske fartøy kan fortsatt levere fisk i norske havner. Huitfeldt sa om lag 90 prosent av denne fisken går videre til EU eller Kina. Hun sa land i EU kan gi dispensasjon fra forbudet mot anløp av russisk-flaggede fartøy som frakter fisk og andre matvarer og viste til at *«Etter det vi er kjent med gis slike dispensasjoner. Dette innebærer at det ikke er det norske unntaket for fiskefartøy som alene gjør at sjømat med russisk opprinnelse kommer til det europeiske markedet.»* Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite ber i et [brev til regjeringen 9. september](#) om ytterligere informasjon om, og oversikt over departementets og regjeringens saksbehandling og ansvarsfordeling knyttet til avgjørelsen om å unnta russiske fiskefartøyer fra havneforbudet. Komiteen viser til flere artikler i Dagens Næringsliv der det fremkommer en del opplysninger om når og på hvilket grunnlag regjeringen skal ha tatt sin beslutning og forholdet til EUs sanksjoner på dette området.

Det har også vært drøftinger om forholdet til det russiske samfunnet på Svalbard i forbindelse med sanksjonene. I juni beskylte russiske myndigheter Norge for å bryte Svalbardtraktaten. Dette skjedde etter at russiske lastebiler med varer som skulle til Barentsburg, ble hindret fra å gå fra Russland til Tromsø. [Utenriksminister Huitfeldt avviste beskyldningene og uttalte til TV2](#) at det fantes alternative transportruter som ikke er omfattet av norske sanksjoner. Hun sa også at *«Svalbard er unntatt fra forbudet mot havneanløp for russisk-flaggede fartøy, og vi har klart signalisert vilje til å vurdere dispensasjon fra flyforbudet.»*

Tross de restriktive tiltakene har ikke eksporten fra Norge til Russland stanset helt. [E24 skrev 11. september](#) at den norske eksporten faktisk økte med 7,5 prosent fra februar til juni. Sammenlignet med gjennomsnittet for juni de siste tre årene, var den imidlertid 41 prosent lavere i juni 2022. Direktør i Corisk, Erlend Bollman Bjørtvedt, forklarer handelen med *«at en stor del av norsk handel med Russland er matvarer, og matvarer skal i utgangspunktet ikke være omfattet av sanksjoner.»* Les mer om EUs sanksjoner og unntak for matvarer på [EU-rådets hjemmeside](#).

I juni i år [opphevet EU toll på all import fra Ukraina](#) for ett år. Ukrainske myndigheter har oppfordret andre land til å gjøre det samme. Dette inkluderer også [en formell henvendelse til EFTA-landene](#). Ønsket fra ukrainsk side ble tydelig kommunisert også da Ukrainas EU-ambassadør møtte EFTA-parlamentarikerkomiteen i Brussel 26. april. Utenriksministeren [uttalte på møtet i Stortingets europautvalg](#) to dager etterpå at *«Når det gjelder landbruk, har vi notert oss at EU gjør dette. Det vil være behov for ukrainske landbruksprodukter på det europeiske markedet, men vi har ikke tatt stilling til hva vi gjør i den sammenhengen»*. I forbindelse med EFTAs minister møte på Island 20. juni, annonserte den islandske regjeringen at Island ville følge oppfordringen fra Ukraina og oppheve toll på all import fra landet.

I sin årstale 14. september i år la kommisjonspresident Ursula von der Leyen blant annet vekt på å legge til rette for økt handel med Ukraina. Hun sa blant annet at det er et mål å sikre landet sømløs tilgang til det indre marked i EU. I et intervju med Politico samme dag la [EUs ambassadør til Ukraina](#) vekt på at dette betyr å redusere byråkratiske hindringer, men sa også at dette avhenger av at Ukraina gjennomfører de nødvendige reformer og tilpasser sin lovgiving. Dette vil kunne få betydning også for Norge som er integrert i det samme indre marked gjennom EØS-avtalen.

Resultater fra WTOs 12. ministerkonferanse

To dager på overtid ble WTOs ministre den 17. juni enige om en relativt omfattende pakke med avtale, erklæringer og beslutninger på sin 12. ministerkonferanse (MC12) i Genève.

Den såkalte [«Geneva Package»](#) inkluderte en avtale om fiskerisubsidier og midlertidige, pandemi-relaterte unntak fra TRIPS-regelverket for immaterielle rettigheter, som begge hadde fått mye oppmerksomhet i forkant av ministerkonferansen. Medlemmene ble også enige om å videreføre et forbud (over 20 år gammelt) mot toll på elektroniske overføringer og en prosess videre for WTO-reform. Videre ble ministrene enige om en beslutning om Verdens matvareprogram, og, med krigen i Ukraina som bakteppe, en erklæring om respons på matkrisen og viktigheten av handel for global matsikkerhet.

Se en full oversikt over avtalen, erklæringene og beslutningene på [WTOs nettsider](#). Utenriksministeren orienterte også Stortingets europautvalg om de norske forventningene i forkant av ministerkonferansen. Se [referatet fra det møtet](#) (8. juni) og [informasjonspakken som ble sendt ut i den forbindelse](#).

Bakgrunn

WTOs 12. ministerkonferanse (MC12) fant i utgangspunktet sted i Genève 12.-15. juni, men gikk to dager på overtid. I forkant av møtet [uttalte utenriksminister Huitfeldt](#) at «å opprettholde det regelbaserte multilaterale handelssystemet er Norges viktigste handelspolitiske prioritering». Konkrete leveranser som Norge ønsket å fokusere på, inkluderte «*hvordan vi handelsmessig best kan håndtere pandemier, og en avtale på fiskerisubsidier*». Reform av WTO var også viktig, «*slik at handelsregelverket er mer relevant for utfordringene i verden*».

WTOs ministerkonferanser finner normalt sted annethvert år. MC12 hadde blitt utsatt flere ganger pga. pandemien, og det hadde derfor gått hele fire år siden forrige konferanse, i Buenos Aires i 2017. Dette ga et nokså presserende bakteppe til Genève-møtet: 1) WTO sto overfor store utfordringer i alle sine tre kjerneområder (etterlevelse av eksisterende regelverk, reform av tvisteløsningsmekanismen, og utvikling av nytt regelverk); 2) disse utfordringene var kraftige forsterket av pandemi og krig i Ukraina; og 3) WTO hadde ikke inngått avtaler siden ministerkonferansene i Nairobi i 2015 og på Bali i 2013.

At ministrene derfor til slutt klarte å bli enige om en pakke i Genève, ble av mange sett på som en betydelig seier for det multilaterale handelssamarbeidet og et viktig signal om at WTO fremdeles må anses som relevant.

Avtale om fiskerisubsidier

«*Det er veldig gledelig og på høy tid at vi endelig får på plass en avtale om skadelige fiskerisubsidier. Dette er godt nytt for bærekraftige fiskeribestander i verdens hav og internasjonalt samarbeid*», sa utenriksminister Huitfeldt da avtalen i Genève var klar. Avtalen viste at det var mulig å komme til enighet om spørsmål hvor partene i utgangspunktet og gjennom flere år hadde stått langt fra hverandre.

Regjeringen [skriver på sine nettsider](#) at 33 prosent av verdens fiskebestander er overutnyttet. Samtidig gir myndighetene i mange land milliarder i subsidier til fiskerisektoren. Slike subsidier bidrar til overkapasitet og overfiske. I forhandlingene var det viktig for Norge å balansere ressurs-hensyn, miljøhensyn og utviklingshensyn. Et endret regelverk og reduserte fiskerisubsidier vil ifølge regjeringen bidra til å begrense fiskerier som i dag ikke er bærekraftige. Regjeringen skriver at dette vil gi en viktig miljøgevinst.

I tillegg er hensynet til utviklingsland, og særlig de minst utviklede landene, sentralt for Norge. Regjeringen skriver at fiskerisektoren har en avgjørende rolle for matsikkerheten i mange av disse landene, og er i mange land også en viktig kilde til eksportinntekter. Det betyr for eksempel at

støtte til småskalafiske langs kysten og støtte til utvikling av egen fiskerisektor fortsatt bør være mulig, så lenge fisket utøves på en bærekraftig måte. Ifølge WTO kan de minst utviklede landene dessuten [dra nytte av spesifikke bestemmelser i avtalen og av teknisk bistand og kapasitetsbygging](#) som skal gis gjennom WTOs fiskerifinansieringsmekanisme.

WTO skriver videre at forhandlingsgruppen for regler om fiskerisubsidier har fått i oppgave å fortsette forhandlingene, for ytterligere å kutte subsidier som bidrar til overkapasitet og overfiske. Avtalen fra juni trer i kraft når to tredjedeler av medlemmene har ratifisert avtalen.

Ifølge avtaleteksten er det kyststaten eller mellomstatlige regionale fiskeriforvaltningsorganer eller avtaler (*Regional Fisheries Management Organization or Arrangement*, RFMO/A) med jurisdiksjon/kompetanse over det aktuelle havområdet som definerer biologisk bærekraftig fiskeri, basert på maksimal bærekraftig fangst eller andre referansepunkter.

Handel og helse

Før ministerkonferansen i Genève var det spesiell interesse knyttet spørsmål rundt helse og handel. Utenriksministeren sa på europautvalgsmøtet i januar at den viktigste saken i WTO var respons på pandemien. På møtet i mars informerte hun om at Sør-Afrikas og Indias opprinnelige forslag fra oktober 2020 om unntak fra patentregelverket (TRIPS) for koronavaksiner hadde støtte fra veldig mange utviklingsland. EU, Sveits og Storbritannia hadde motsatt seg forslaget, mens flere industriland og mellominntektsland, i likhet med Norge, hadde sagt at de ønsket et begrenset unntak. Hun sa Norge hadde arbeidet for konsensus og så for seg en «*smalere definert «waiver» enn det India og Sør-Afrika har foreslått, som en naturlig del av et større kompromiss*».

På ministerkonferansen i Genève ble medlemslandene enige om en erklæring om WTOs respons på nåværende og fremtidige pandemier. Denne inkluderte det diskuterte unntaket fra TRIPS-regelverket for covid-19-vaksiner. WTO-generaldirektør Okonjo-Iweala uttalte at dette "*will contribute to ongoing efforts to deconcentrate and diversify vaccine manufacturing capacity, so that a crisis in one region does not leave others cut off*".

Erklæringen oppfordret til å arbeide videre med de erfaringene og utfordringene medlemslandene hadde opplevd under covid-19-pandemien. Fokusområder skulle omfatte eksportrestriksjoner, matsikkerhet, immaterielle rettigheter, regulatorisk samarbeid, tjenester, tollklassifisering, teknologioverføring, handelstilrettelegging og åpenhet. Det skal gjøres årlig status frem til slutten av 2024.

Parallelt ble medlemslandene i en beslutning om TRIPS-avtalen enige om å jobbe sammen for å diversifisere vaksineproduksjonen. Medlemmene ble også enige om å bestemme innen desember 2022 om de skal utvide de midlertidige unntakene fra TRIPS-regelverket til å dekke covid-19 diagnostikk og terapi.

Handel og matsikkerhet

WTO-ministrenes erklæring om beredskap mot matusikkerhet og ministrenes beslutning om Verdens matvareprogram [svarer ifølge WTO begge på krav fra det internasjonale samfunnet](#) om umiddelbar handling mht. matmangel, skyhøye matvarepriser, og det å sikre at de mest sårbare får tilgang til akutt matvarehjelp.

Beslutningen om matvareprogrammet unntar innkjøp av mat for humanitære formål fra eksportforbud og eksportrestriksjoner. Lederen for Verdens matvareprogram ønsket beslutningen velkommen og sa at "*This humanitarian exemption ... ensures critical relief reaches the most vulnerable*". WTOs generaldirektør mente beslutningen vil gjøre det enklere for matvareprogrammet "*to do its difficult job of feeding millions*" i hungersnød.

Erklæringen om beredskap understreker WTO-medlemmenes forpliktelse til å ta konkrete skritt for å legge til rette for handel og å styrke motstandsdyktigheten i de globale matmarkedene. Erklæringen bekrefter også viktigheten av å ikke innføre eksportforbud eller eksportrestriksjoner som bryter med WTO-regelverket, på handel med landbruksvarer.

WTO-reform

WTO-ministrene forpliktet seg i Genève til å arbeide for reform av organisasjonen og for å forbedre alle dens funksjoner gjennom en åpen og inkluderende prosess. Gjennomgangen vil bli utført gjennom WTOs generalråd og dets underorganer, med mål om å legge frem reformforslag til den 13. ministerkonferansen (MC13) som skal finne sted innen utgangen av 2023. WTOs generaldirektør sa beslutningen reflekterte *“the widespread recognition that the WTO's core functions need to be updated and improved”*.

Ministrene ble også enige om å starte samtaler for å adressere bekymringene knyttet til WTOs tvisteløsningssystem, med mål om å sikre et velfungerende system innen 2024.

Les mer om WTOs reformarbeid i [informasjonspakken til møtet i Europautvalget 8. juni 2022](#).

Status forhandlinger om ny periode med EØS-midler og markedsadgang for fisk

Den forrige avtalen om EØS-midler gjaldt for perioden 2014-2021. På møtet i [europautvalget 8. juni i år](#) sa utenriksminister Anniken Huitfeldt at det skulle startes forhandlinger om en ny periode for EØS-midler den 16. juni. Hun sa at målet med midlene er å utjevne økonomiske og sosiale forskjeller og styrke Norges bilaterale forhold til mottakerlandene. Regjeringen vil legge spesielt vekt på å fremme og verne demokrati og å fremme rettsstatsprinsipper. Huitfeldt kommenterte også spørsmålet om rettsstat i forhandlingene i sin [redegjørelse i Stortinget 3. mai i år](#). Her sa hun bl.a. at *«Demokrati og rettstat er noe vi vil være tydelige på når vi starter forhandlinger med EU om ny periode av EØS-midler. En helt sentral forutsetning for en ny periode må være å få på plass enda mer robuste mekanismer for å ivareta verdiene som ligger til grunn for samarbeidet. Vi vil i den forbindelse se særlig hen til de nye verktøyene EU har etablert mot undergraving av demokrati og rettsstat i medlemslandene.»*

Den norske forhandlingsdelegasjonen ble oppnevnt allerede sommeren 2021 og ledes av Norges ambassadør til EU, Rolf Einar Fife. NTB skrev 2. januar 2022 at Huitfeldt før jul fikk [mandat fra regjeringen til å starte forhandlinger](#) med EU. Det er ikke kjent nøyaktig hva som står i mandatet, men *«etter det NTB kjenner til, har Norge som mål å få avtalefestet regler som gjør det mulig å fryse utbetalingene dersom viktige demokratiske prinsipper krenkes»*. Oppstart av forhandlingene om en ny periode for EØS-midlene skjedde altså ikke før 16. juni og dette skal blant annet skyldes uenighet om mandatet i EU. Vi er ikke kjent med om det har vært avholdt nye møter etter 16. juni, om det er avtalt tidspunkt for kommende møter eller om EU allerede har signalisert sine forventninger.

Den forrige avtalen

Avtalen om perioden 2014-2021 ble inngått i 2015. Mens tidligere avtaler har hatt en varighet på fem år, gjaldt altså denne avtalen for sju år. Den medførte at Norge skulle betale i alt 388 millioner euro årlig til de ulike mottakerlandene i EU i perioden. Dette ble i 2015 beregnet til å utgjøre om lag 3,3 milliarder kroner per år og en økning på om lag 11 prosent i forhold til forrige periode. Avtalen omfattet en EØS-mekanisme og en norsk mekanisme. Norge skulle bidra med 97,7 prosent av det totale bidraget, mens Island dekket 1,6 prosent og Liechtenstein 0,7 prosent. Fordelingen mellom mottakerlandene ble basert på innbyggertall og BNP. Polen er dermed det desidert største mottakerlandet. Avtalen omfattet også tre fond for kamp mot ungdomsledighet (65,5 mill. euro), for anstendig arbeid (12,5 mill. euro) og for regionalt samarbeid (34,5 mill. euro).

Norge la vekt på tre satsingsområder for perioden:

- 1) Innovasjon, forskning, utdanning og konkurransekraft;
- 2) miljø, energi og klima; og
- 3) justis- og innenrikssaker.

I tillegg til de tre satsingsområdene, understreket regjeringen også at det var viktig å styrke sivilsamfunnet, forsvare ytringsfriheten og beskytte menneskerettsforkjempere og andre utsatte grupper i Europa.

Rettsstatsutfordringer

For perioden ble det forhandlet fram rammeavtaler med 14 av de 15 mottakerlandene. Det ble ikke inngått en avtale med Ungarn på grunn av uenighet om forvaltningen av midler som skulle gå til sivilsamfunnet. Det medfører at Ungarn ikke mottok noen EØS-midler for denne perioden. Forholdet til Ungarn var vanskelig allerede før 2014. Blant annet ble utbetalingene suspenderte en periode etter en rassa mot organisasjonen som forvaltet midlene til sivilsamfunnet. Også forholdet til Polen har vært utfordrende. Den norske domstolsadministrasjonen avsluttet sitt samarbeid med polske kollegaer etter den såkalte domstolsreformen i landet. Fra norsk side ble det også sagt at kommuner i Polen som har erklært seg som såkalte LHBT-frie soner, ikke kan motta støtte. Også i EU har forholdet til Polen, og spesielt Ungarn, skapt utfordringer gjennom mange år. I forbindelse med langtidsbudsjettet ble det tross motstand fra disse landene, vedtatt en rettsstatsmekanisme for å hindre misbruk med fellesskapsmidler. Se nærmere om forholdet til Polen og Ungarn og diskusjonen i EU i [informasjonspakken til møtet i Europautvalget 28. april i år](#). Rettsstat ble for øvrig også nevnt av Ursula von der Leyen i hennes årstale 14. september (se nedenfor). [Europaparlamentet vedtok 15. september en rapport](#) som slår fast at Ungarn ikke lenger kan regnes som et fullverdig demokrati.

Markedsadgang for fisk

På møtet 8. juni orienterte Huitfeldt også om at det parallelt med forhandlingene om EØS-midler også skal forhandles om markedsadgang for fisk og sjømat, og at regjeringen forventer forbedringer som resultat.

I 2015 ble det også enighet om en avtale om markedsadgang for sjømat. Det omfattet kvoter for filet og foredlede produkter, en økning på 50 prosent i eksisterende kvote for krydder- og eddiksild. Også denne avtaleperioden ble forlenget fra fem til sju år. Utenriksdepartementet skrev i [Prop. 119 S \(2015-2016\)](#) at det heller «*ikke denne gang (ble) enighet om permanente kvoteordninger. Kommisjonen insisterte på å knytte disse til avtaleperioden for finansieringsordningene. Det ble imidlertid igjen oppnådd enighet om at nivået på kvotene skal revurderes ved utgangen av avtaleperioden, med sikte på å ivareta alles interesser.*»

Sak i Oslo tingrett: PRA Group Europe AS mot Staten v/Skatteetaten

[EFTA-domstolen kom i juni med en rådgivende uttalelse](#) til Oslo tingrett i sak E-3/21 PRA Group Europe AS mot den norske stat v/Skatteetaten. Saken som verserer for tingretten omhandler den såkalte *rentebegrensningsregelen* i kombinasjon med *konsernbidragsreglene* i perioden 2014-2018.

Sakskomplekset knyttet til rentebegrensninger og konsernbidragsreglene har versert lenge i EFTA-systemet, og gjelder en skatteendring innført i 2014. Endringen begrenset fradraget for renter mellom nærstående selskaper (interne renter). Begrunnelsen var at mange virksomheter plasserte mye gjeld i Norge på grunn av vide muligheter til å fradragføre renter, mens skattbart overskudd ble flyttet til land med lavt skattenivå. EFTAs overvåkningsorgan ESA [mente i 2016 at de norske reglene var indirekte diskriminerende](#) og i strid med EØS-avtalens regler om fri etablering. Etter påtrykk fra ESA ble regelverket endret noe [fra og med inntektsåret 2019](#). EFTAs overvåkningsorgan ESA har imidlertid allerede [mottatt flere klager på reglene](#) og [undersøker for tiden regelverkets forenlighet med EØS-retten](#).

Spørsmålet EFTA-domstolen tok stilling til, var om Skatteklagenemndas vedtak som [avskjærte et norsk selskaps fradragsrett for renter](#) etter skatteloven § 6-41, sett i sammenheng med konsernbidragsreglene i §§ 10-2-10-4 i samme lov, var gyldig etter EØS-avtalens regler om etableringsretten.

Selskapet i den aktuelle saken hadde konsernintern gjeld til et morselskap etablert i Luxembourg. Selskapet anførte at fradragsbegrensningen kunne vært unngått eller redusert dersom morselskapet var hjemmehørende i Norge, da selskapet da kunne ha mottatt konsernbidrag fra morselskapet for å øke fradragsrammen for rentefradrag.

EFTA-domstolen fant at de to regelsettene i kombinasjon utgjorde en restriksjon på etableringsfriheten. Spørsmålet var om den kunne rettferdiggjøres. Norske myndigheter argumenterte med at reglene var rettferdiggjorte grunnet formålet om å forhindre skatteomgåelse. EFTA-domstolen kom til at dette er et legitimt hensyn, men reglene gikk for langt. Dette skyldtes at det ikke var åpnet for at et selskap kan få unntak fra regelen ved å påvise at deres aktivitet i et annet EØS-land er genuin og kommersielt begrunnet (ikke skattemessig).

Uttalelsen fra EFTA-domstolen er kun rådgivende, men blir som regel fulgt av nasjonale domstoler.

Andre saker

Denne saken er ikke varslet inn fra utenriksministerens side, men vi tar den med siden Kommisjonspresident Ursula von der Leyens årstale til Europaparlamentet 14. september setter tonen for hva Europakommisjonen og EU nå kan ventes å gjøre mht. de store politiske utfordringene og krisene fremover. Dette er relevant også for noen av punktene på dagsorden i Europautvalget 21. september, og for den hjemlige europadebatten mer generelt:

Kommisjonspresidentens årstale

President i Europakommisjonen, Ursula von der Leyen, heldt 14. september si årstale i Europaparlamentet i Strasbourg. Ho brukte mykje av talen til å uttrykke solidaritet med Ukraina og sa det er behov for tiltak for å redusere energiprisane. Dette fekk brei støtte i salen. Ho omtalte Noreg som ein påliteleg venn og sa ho hadde avtalt med statsminister Støre å etablere ei arbeidsgruppe for å sjå på gassprisen. I ein tale der ordet 'krise' vart brukt ofte, varsla ho elles initiativ for å sikre Ukraina saumlaus tilgang til den indre marknaden, styrka partnerskap med likesinna europeiske land, tiltak for å sikre tilgang til og foredling av strategiske råvarer i Europa og ei pakt for å forsvare europeiske demokrati. Ho sa ja til å starte ein prosessen med sikte på traktaterevisjon i EU.

President i Europaparlament, Roberta Metsola, sa ved starten av møtet at invasjonen i Ukraina, energi- og klimakrise og auka leviekostnadar i Europa dannar eit dystert bakteppe for årstalen. Ho ynskte spesielt velkomen til Olena Zelenska, kona til den ukrainske presidenten, som var til stades i Europaparlamentet under talen og uttykte beundring for det motet ho og det ukrainske folket har vist i krigen. Les også [Europaparlamentets pressemelding](#) og [heile talen](#).

Von der Leyen sa det var fyrste gong årstalen var heldt medan det herjar krig i Europa. Etter den russiske invasjonen i Ukraina i februar har heile kontinentet stått saman i solidaritet. Under finanskrisa brukte EU år på å finne løysingar, under covid tok det veker og nå reagerte EU samla, målretta og med ein gong. Dette kan vi vere stolte av og har demonstrert Europas indre styrke. Dette er ein styrke som vi treng i dei vanskeleg månadane som ligg framfor oss.

Det står mykje på spel for Ukraina, for Europa og for verda. Putin og andre autoritære krefter prøver å splitte demokratia i ein krig som nå også handlar om energi, mat, verdiar og framtid våra.

Putin skal ikkje vinne denne kampen, sa von der Leyen som utrykke respekt for det ukrainske folkets kampvilje og mot. Europa skal også framover stå saman med Ukraina, gje våpenhjelp og finansiell støtte og hjelpe flyktningar. EU har innført dei tøffaste sanksjonane verda har sett. Desse er her for å bli.

Von der Leyen sa den indre marknaden skal utnyttast for å skape vekst og utvikling i Ukraina og lova landet det ho omtalte som saumlaus tilgang til den indre marknaden. Ukraina skal også inkluderast i EUs roamingsystem.

Det vart lagt merket til at Kommisjonspresidenten erkjente at ho og andre ikkje hadde lytta til opposisjonelle i Russland eller politikarar i dei baltiske landa og Polen som hadde åtvare mot å stole på Putin og gjere EU avhengig av Russland. EU skal ikkje vere avhengig av Russland, sa ho, og viste til at medan Russland i 2021 sto for 40 prosent av gassleveransane til EU er talet nå berre 9 prosent.

Ikkje overraskande brukte ho tid på energiprisar i talen. Dei høge prisane skapar problem både for næringsliv og innbyggjarar. Ho varsla tiltak utan å gå langt i detaljar. Det skal kome tiltak for bidra til redusert energiforbruk og tiltak for å hjelpe dei som er sårbare for dei høge prisane. Ho sa også at det i ein marknadsøkonomi er akseptabelt at selskap går med overskott, men at den superprofitten som mange energiselskap nå opplever ikkje er akseptabel. Ein slik superprofitt må delast og gis til dei som treng den mest. Ho viste også til den pågåande diskusjonen om pristak på gass. Det er viktig både å sikre leveransar og global konkurransevne og Kommisjonen vil utvikle eit sett med tiltak som tek omsyn til det spesifikke tilhøvet til dei ulike eksportlanda. Det omfattar alt frå upålitelege land som Russland til svært pålitelege land som Noreg. Ho hadde avtalt med statsminister Støre å opprette ei arbeidsgruppe for å sjå på prisane frå Noreg og ulike undergrupper har allereie starta arbeidet med dette. Von der Leyen varsla også endra statsstøttereglar i oktober og lova ein omfattande reform av heile energimarkanden. Det er viktig at forbrukarane kan nyte godt av billig fornybar energi.

Ho la vekt på at grøn omstilling er viktig og tok til orde for rask gjennomføring av framlegga i RepowerEU. Ho varsla også mellom anna ein hydrogenbank som skal investere opp mot 3 milliardar euro for å bidra til å bygge opp den framtidige hydrogenmarknaden og sette fart i utbygginga av hydrogeninfrastruktur. [Eit fleirtal i Europaparlamentet](#) gjekk elles onsdag inn for eit fornybarmål for energi på 45 prosent – meir enn målet på 40 prosent som Kommisjonen foreslo i Fit for 55-pakken. Parlamentet og Rådet skal nå forhandle om det endelege målet.

Von der Leyen viste til at sist sommar varslar eit vendepunkt med meir tørke, skogbrannar og ekstrem varme. Dette gjev utfordringar som ingen land kan takle aleine. EU vil derfor til dømes styrke den felles brannvernkapasiteten gjennom innkjøp av nye fly og helikopter.

Det vart også varsla ein revisjon av reglane for finansiell stabilitet. Dette vil medføre auke fleksibilitet for medlemslanda til større låneopptak, men samstundes styrke kravet om kontroll med investeringsprosessen.

EUs konkurransevne framover vil avhenge både av rammvilkår, tilgang på arbeidskraft med rett kompetanse og kritiske råvarer. Ho varsla ein støttepakke for små og mellomstore verksemdar som mellom anna vil omfatte framlegg til eit felles sett av skattereglar for forretningsdrift i EU, kalla BEFIT. Det vil også bli gjort ein revisjon av direktivet om forsinka betaling. Framover vil tilgang på kvalifisert arbeidskraft bli ei aukande utfordring. Det må derfor investerast meir i etterutdanning og høgare utdanning og det må leggjast til rette for raskare godkjenning av kvalifikasjonane til arbeidsinnvandrarar. Tilgang til kritiske råvarer er essensielt. Partnerland som Chile, Mexico og New Zealand der det er frihandelsavtaler på plass og vidare forhandlingar med land som Australia og India er viktige i den samanheng. I tillegg er det viktig at foredling ikkje berre skjer i Kina. Det vil derfor kome eit framlegg om strategiske råvarer etter modell av initiativa

som er tatt for batteri og mikroprosessorar. Ho varsla auka budsjett for ordninga for viktige prosjekt av felles europeisk interesse og oppretting av eit nytt European Sovereignty Fund.

Det er viktig å stå opp for den internasjonale rettsorden og rettsstat. Dette er verdiane Russland har gått til åtak på. EU vil samarbeide med alle demokratiske vener og også bidra til å styrke demokrata i Europa. Dette omfattar støtte til landa på Vest-Balkan og Moldova, Ukraina og Georgia som alle ynskjer EU-medlemskap. Desse landa er del av den europeiske familien og del av framtida, sa von der Leyen. Ho gav også støtte til ideen om eit nytt europeisk politisk fellesskap og varsla at EU ville konkretisere sitt syn på innhaldet i dette på kommande møter i Det europeiske råd.

Samstundes må også EU støtte land utanfor EU, til dømes gjennom Global Gateway-initiativet som vart lansert i fjor og som skal sikre auka investeringar blant anna i Afrika. Dette initiativet blir nå utvida mellom anna mot Latin-Amerika. EU vil samarbeide med USA og dei andre G7-landa for å sikre dette.

Ho varsla ei pakt for å forsvare demokrata i Europa for å hindre utanlandsk påverknad og spreieing av desinformasjon. Det er Kommissjonens plikt og viktigaste rolle å sikre rettssta, sa ho og sa Kommissjonen vil fortsette å insistere på uavhengige domstolar. Dersom vi skal kunne be kandidatland og andre om å styrke sin innsats mot korrupsjon, må vi også fjerne korrupsjon hos oss sjølv, sa von der Leyen og viste til rettsstatsmekanismen som vart vedteke i samband med langtidsbudsjettet.

EU skal ha eit rettferdig og raskt system for å ta i mot flyktningar og asylsøkarar og at dette systemet også må kunne takle kriser. Dette må kombinerast med effektiv grensekontroll som respekterer grunnleggjande verdiar og som er basert på at alle land bidrar. Det er viktig å få vedtatt reglane i migrasjons- og asylpakta.

Mot slutten av sin timelange tale tok ho også til orde for ein ny konferanse om reform av EU-traktaten. Den vil omfatte stats- og regjeringssjefar, representantar for dei nasjonale parlamenta, Europaparlamentet og Europakommisjonen. Reform er nødvendig dersom EU skal kunne utvidast, og ho sa at EU må fornye og forbetre seg.

Etter talen var det ein runde med kommentarar frå dei politiske gruppeleiarane og talen vart generelt godt motteke. Spesielt var det brei semje om solidaritet og støtte til Ukraina og behovet for solidaritet internt i EU i lys av energikrisa. Mange tok til orde for eit tak på gassprisen.

Sentrum høgre-gruppa (EPP) la vekt på styrka samarbeid med andre demokratiske land. Det var ironisk at det til og med hadde vore vanskeleg å få ratifisert handelsavtalen med Canada av alle land. Det er viktig at Europaparlamentet blir inkludert i behandlinga av krisetiltak for energi og Kommissjonen må snarleg kome med ein handlingplan for styrka europeisk forsvar.

Sentrum venstre-gruppa (S&D) la vekt på behovet for grøn omstilling, tiltak for sosial utjamning, tak på gassprisar og skatt på superprofitten til energiselskap. Det er også viktig å kjempe mot autokrati i Ungarn og Polen og unngå normalisering av ytre høgre-krefter i andre land.

Den liberale gruppa (Renew) understreka at Ukraina kjemper for europeiske verdiar, rettsstat og ein avtalebasert verdsorden. Populistar i Europa kjem nå med farlege synspunkt på årsaken til krisa. EU må stå opp mot utanlandsk innblanding. Det er viktig å identifisere svake ledd i verdikjeder og gruppa tok til orde for det som vart omtalt som ein suverenitetstest for all ny lovgjeving. Gruppa støttar reform av EU og tok mellom anna til orde for å avskaffe kravet om samrøystes vedtak der det gjeld. EU har for lengje oversett den uheldige utviklinga som har vore i Ungarn, Polen og andre land dei siste åra. Det må det bli slutt på.

Den grønne gruppa sa det er nå Ukraina treng europeisk støtte mest. Det vil bli tøffe tider i EU framover og nettopp derfor er det viktig å dele byrdene. Investeringane i fornybar energi må aukast. Klimakrisa er den største testen for vår generasjon og det vil bli ein stor kostnad om vi ikkje gjer noko nå. Gruppa sa korkje Ungarn eller Polen må få pengar frå EU før dei reverserer nedbygginga av rettsstaten. Det er også viktig å unngå legitimering av ytre høgre-krefter i Europa.

Ytre høgre-gruppa (ID) gav også full støtte til Ukraina. Gruppa sa det er Russland som har hovudansvaret for problema i Europa nå, men at EU likevel også må ta ansvar for å ha handla for seint. Dei grønne og andre er skuld i ein politikk som har forsterka krisa og som nå fører til at verksemder stengjer og innbyggjarane ikkje får endane til å møtes.

Den konservative gruppa (ECR) la spesielt vekt på behovet for ytterlegare sanksjonar mot Russland og sa sanksjonar er det einaste som kan gje resultat. Det er viktig med rettsstat, men dette er ikkje tida for å sette ideologi framfor samarbeid.

Ytre venstre gruppa (The Left) meinte det er tydeleg at dagens økonomiske system ikkje fungerer og at vi nå ser ei liberal verd som kollapsar. Gruppa etterlyste tiltak som sikrar innbyggjarane og etterlyste styrka klimatiltak. Handelsavtaler løyser ikkje utfordringane.

Ein representant frå det ungarske regjeringspartiet fekk taletida til dei uavhengige representantane i denne runden. Han sa Kommisjonen hadde lova at sanksjonane mot Russland ville fungere og ikkje ville ramme europeiske forbrukarar. Resultatet var galopperande prisar og energikrise.

Von der Leyen sa i sin kommentar at rekninga for energikrisa må sendast til Moskva. Det er også viktig å få fram at Russland sprer løgner om kvifor det nå er mangel på mat og kunstgjødsl globalt. Det er ikkje EUs sanksjonar som er årsaken til dette.

Det tsjekkiske EU-formannskapet sa landet vil fortsette å vere ein sterke støttespelar for ukrainsk sjølvstende og territorial integritet. Det er viktig å både takle kortsiktige og langsiktige utfordringar. Dette omfattar tiltak for å sikre energisikkerheit, forsvarsevne, strategisk motstandskraft og demokratiske institusjonar. Grøn og digital omstilling er også del av dette.

Rettsakter:

Neste møte i EØS-komiteen finner sted 23. september 2022. En foreløpig liste med omtale av EU-rettsakter ble oversendt Europautvalget 1. september. Til møtet i Europautvalget 21. september foreligger en endelig liste med 115 rettsakter, hvorav én krever samtykke. Den er fra Nærings- og fiskeridepartementet og dreier seg om digitale verktøy og prosesser innen selskapsrett.

Ifølge den endelige listen er 7 rettsakter trukket – alle av EU. Dette gjelder blant annet de tre rettsaktene som faggruppen valgte å kommenter i eposten med den foreløpige listen som ble [sendt Europautvalget 1. september](#). For disse rettsaktene har det vært diskusjoner med EU om mulige norske tilpasningstekster. Det gjelder blant annet en forordning fra 2013 om endring av mandatet til Det europeiske sjøsikkerhetsbyrå (EMSA) knyttet til forurensning fra olje- og gassinstallasjoner offshore.

Det har kommet til to nye rettsakter siden den foreløpige listen: 1) [Kommisjonens gjennomføringsforordning 2022/187 om ny mat](#) og 2) [Kommisjonsforordning 2022/476 om plantevernmidler](#).